

Asia: VN/8915/2024

Työ- ja elinkeinoministeriön lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Onko teillä yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta?

-

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa palveluprosessista?

-

2. Koetteko alkuhaastattelun järjestämisen määräajan pidentämisen viidestä arkipäivästä kymmeneen arkipäivään kannatettavana?

-

3. Onko täydentävien työnhakukeskustelujen perustuminen asiakkaiden palvelutarpeeseen mielestänne tarkoituksenmukaista?

-

4. Näettekö nykyisestä muistutuskäytännöstä luopumisen ja työnhaun voimassaolon päättyminen ensimmäisestä asioinnin laiminlyönnistä kannatettavana?

-

5. Koetteko työllistymissuunnitelmien sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

-

6. Koetteko asiakkaiden palveluprosessiin sisältyvien asiakastapaamisten sisältöjen määrittelyn olevan palveluprosessin toimivuuden kannalta oleellisia?

-

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työnhakuvelvollisuutta koskevista muutoksista?

-

2. Näettekö, että alennetun työnhakuvelvollisuuden asettamisen yhteydessä arvioitavissa seikoissa on huomioitu oleelliset tekijät?

-

3. Tukeeko työnhakuvelvollisuutta koskevan sääntelyn yksinkertaistaminen ja tietyistä poikkeuksista luopuminen työnhakuvelvollisuuden tarkoituksenmukaista asettamista?

-

4. Työnhakuvelvollisuuteen ehdotettavat muutokset tuovat tietyt asiakasryhmät (esim. osa-aikatyössä olevat sekä henkilöt, joilla on tiedossa myönteinen muutos työnhaun tilanteeseen) yleisen työnhakuvelvollisuuden alentamisen kriteerien piiriin. Näettekö tämän kannatettavana?

-

1. Onko teillä yleistä lausuttavaa työtarjouksiin tehtävistä muutoksista?

-

2. Tukeeko työtarjouksiin heti työnhaun alusta alkaen ehdotettava velvoittavuus työllistymistä ja työtarjousmenettelyn tarkoituksenmukaista toimeenpanoa?

-

3. Selkeyttääkö työtarjouksiin ehdotetut muutokset kokonaisuutena työtarjouksia koskevaa sääntelyä?

-

1. Onko teillä lausuttavaa työnhakijalle tai työvoimaviranomaiselle ehdotetusta velvollisuudesta työnhakuprofiilin laatimiseen ja julkaisemiseen palvelualustalla?

Työnhakijaksi rekisteröityneelle henkilölle tulisi velvollisuus työnhakuprofiilin laatimiseen ja julkaisemiseen. Työvoimaviranomaisille säädettäisiin uusi lakisääteinen tehtävä laatia ja julkaista työnhakuprofiili, mikäli työnhakija ei laatisi tai julkaisi profiilia. Tällöin työnhakuprofiilin luonnos laadittaisiin automaattisesti työnhakijaksi rekisteröityvän henkilön antamien tietojen perusteella ja työvoimaviranomainen julkaisisi sen, mikäli työnhakija ei niin tee. Automaattisesti laadittu työnhakuprofiili perustuisi työnhakijan itsensä antamiin tietoihin, joten kyseessä ei olisi tietosuojasetuksessa tarkoitettua profiloinnista. Kyse ei myöskään olisi hallintolain 8 b luvussa tarkoitettua automaattisesta asian ratkaisemisesta (s. 102). Tahoja, jotka voivat hakea ja tarkastella palvelualustalla julkaistuja työnhakuprofiileja laajennettaisiin, mutta käytössä olisi vahva sähköinen tunnistautuminen. Säännöskohtaisten perustelujen (s. 95-96) mukaan muutoksia palvelualustalla nykyisin käytössä olevaan kohtaantotoiminnallisuuteen ei esitetä. Toiminnallisuus hyödyntää tietosuojasetuksen 22 artiklassa tarkoitettua automaattista tietojen käsittelyä, kuten profilointia.

Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys –jaksossa on todettu, että vapaaehtoista mahdollisuutta laatia ja julkaista lähtökohtaisesti anonyymi työnhakuprofiili palvelualustalla koskeva sääntely on

hyväksyty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella (s. 122). Jaksossa on käsitelty varsin laajasti uutta velvoitetta työnhakuprofiilin laatimiseen ja julkaisemiseen yksityiselämän suojan ja myös yhdenvertaisuuden kannalta.

Totean, että työnhakuprofiilin laatimista ja julkaisemista koskeva velvoite sisältää uuden tulkintatilanteen Suomessa henkilötietojen suojan näkökulmasta. Esitystä on tarpeen täydentää tietojen anonymisoinnin turvaamisen näkökulmasta ja esityksessä pitää selkeyttää, missä laajuudessa julkaistavat tiedot ovat henkilötietoja ja miltä osin eivät ja mitkä ovat anonymisoinnin murtumisen riskit. Esitys ei ole aivan johdonmukainen siltä osin, onko kyseessä profilointi ja automaattinen henkilötietojen käsittely. Lienee selvää, että ei ole kysymys hallintolain tarkoittamasta automaattisesta päätöksenteosta, mutta kyseisen ehdotetun menettelyn suhde tekoälyasetukseen olisi tarpeen selventää. Säättämisyjärjestysperusteluja on myös tarpeen edellä mainituilta osin täydentää.

2. Onko teillä lausuttavaa työnhakijoiden työnhakuprofiilissa olevien henkilötietojen (koulutus, työkokemus, muu osaaminen ja työtoiveet) julkaisemisvelvollisuudesta ehdotetussa muodossa julkisena tietopalveluna?

-

3. Onko teillä lausuttavaa työnhakuprofiilien tietovarantoa koskevista muutoksista?

-

4. Onko teillä muuta lausuttavaa palvelualustaa tai työnhakuprofiileja koskeviin muutoksiin?

-

1. Onko teillä lausuttavaa koulutusta vailla olevia nuoria koskevista muutoksista? Erityisesti Opetushallitusta ja Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskusta pyydetään muun ohella arvioimaan esitettyjen muutosten kohderyhmien suuruutta, koska työ- ja elinkeinoministeriöllä ei ole ollut käytettävissään tähän tarvittavia tilastotietoja.

-

2. Onko teillä lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevista muutoksista?

-

3. Onko teillä lausuttavaa muista työttömyysturvamuutoksista?

-

1. Onko teillä lausuttavaa työllisyysvaikutusarvioihin?

-

2. Onko teillä lausuttavaa liittyen työvoimaviranomaisvaikutuksiin?

-

3. Onko teillä lausuttavaa muista vaikutusarvioista?

-

Muuta lausuttavaa?

Järjestämislakiin (114 §) ja tulotietojärjestelmästä annettuun lakiin (53/2018) ehdotettaisiin muutoksia, jotka mahdollistaisivat henkilön tulotietojen hyödyntämisen työttömyyden pitkittymisen todennäköisyyden arvioimisessa osana palvelutarpeen arviointia. Järjestämislain 114 §:n säännöskohtaisten perustelujen mukaan tietojen käsittelyoikeutta tarvittaisiin käytännössä siihen, jos työvoimaviranomainen käyttäisi osana palvelutarpeen arviointia automaattista laskentatyökalua, joka hyödyntäisi työnhakijasta tulorekisteriin ilmoitettuja tietoja. Ehdotukset mahdollistaisivat siten digitaalisen työkalun kehittämisen arvion tueksi. Kehitettävässä työkalussa hyödynnettäisiin tekoälyä.

Edellä mainittua tietojen luovuttamista ja käyttöä ei ole käsitelty perus- ja ihmisoikeusvaikutukset - jaksossa eikä suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys - jaksossa. Lisäksi tulotietojärjestelmästä annetun lain muutoksen säännöskohtaiset perustelut puuttuvat ja järjestämislain 114 §:n säännöskohtaiset perustelut ovat suppeahkot. Esitys on tältä osin puutteellinen ja sitä pitäisi täydentää erityisesti tietosuoja-asetuksen ja sen sisältämän tietojen käyttötarkoitussidonnaisuuden, profiloinnin ja automaattisen päätöksenteon sekä tekoälyasetuksen näkökulmasta.

Kuten edellä on todettu, säätämisyjärjestysperusteluja tulisi esitetyin tavoin täydentää. Esityksessä on kysymys uudesta tulkintatilanteesta automaattisesta henkilötietojen käsittelystä ja profiloinnista lakisääteisenä julkisoikeudellisena veloitteena Suomessa. Lisäksi tulotietojärjestelmän tietojen luovuttamista ja käyttötarkoitusta laajennetaan.

Säätämisyjärjestyskannanotossa on katsottu, että esityksessä ei ehdoteta sellaisia muutoksia, joiden vuoksi esitystä ei voitaisi käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Esityksen mukaan työnhakijoiden työnhakuprofiilien julkaisemisesta olisi kysymys henkilötietojen julkistamisesta osittain julkisessa internetissä olevassa tietopalvelussa, minkä vuoksi hallitus pitää kuitenkin suotavana, että asiasta pyydetään perustuslakivaliokunnan lausunto.

Säätämisyjärjestyskannanotossa tulisi pyyntö perustuslakivaliokunnan lausunnosta yksilöidä esitysluonnosta tarkemmin sekä sen tarve perustella seikkaperäisemmin. Kuitenkin alustava arvio on, että esityksestä olisi suotavaa edellä mainittujen seikkojen perusteella pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto.

Totean vielä, että esityksen jatkovalmistelussa tietosuojavaltuutetun lausunto ja kuuleminen sekä samoin mahdolliset muut tietosuojaa ja julkisuutta koskevat lausunnot, erityisesti oikeusministeriön lausunto, ovat merkittäviä. Esitysluonnos pyydetään toimittamaan oikeuskanslerin ennakkotarkastukseen.

Tolmunen Irma
Oikeuskanslerinvirasto - Valtioneuvoston oikeuskansleri